

Людмила Йосипівна АВЕДЯН

кандидат економічних наук,
доцент,
Харківський національний економічний університет імені С. Кузнеця

ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ ЗА ПРІОРИТЕТНИМИ НАПРЯМАМИ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Аведян, Л. Й. Відновлення економіки регіонів України за пріоритетними напрямками господарської діяльності та забезпечення соціальної відповідальності [Текст] / Людмила Йосипівна Аведян // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол. : В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2015. – Том 22. – № 1. – С. 78-82. – ISSN 1993-0259.

Анотація

Розглянуто питання проведення реформ в Україні як невід’ємної складової модернізації країни. А також напрями співпраці держави та регіонів у реалізації інвестиційних проектів. Проаналізовано шляхи використання потенціалу інституту державно-приватного партнерства для відновлення вітчизняної економіки щодо основних напрямів господарської діяльності.

Ключові слова: модернізація; реформи; господарська діяльність; галузь; соціальна відповідальність; розвиток; інвестиції; конкурентоспроможність економіки.

Liudmyla Yosypivna AVEDIAN

PhD in Economics,
Associate Professor,
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

RECOVERING REGIONS OF UKRAINE ON THE PRIORITY AREAS OF ECONOMIC ACTIVITY AND ENSURING SOCIAL RESPONSIBILITY

Abstract

It has been considered the questions of reforms in Ukraine as they are an integral part of modernization. We have also determined the areas of cooperation of the state and the regions in investment projects realisation. The ways of use of potential of public and private partnership for economic recovery of Ukraine concerning the main directions of economic activity are analysed.

Keywords: modernization; reforms; economic activity; industry; social responsibility; growth; investment; competitiveness of the economy.

JEL classification: E60

У своєму вітальному слові з нагоди Дня працівників органів місцевого самоврядування Президент України Петро Порошенко, зокрема, зазначив наступне: «Сьогодні громади хочуть жити по-новому і мати більше можливостей. Ми готові почати процес децентралізації влади. Але вибрані громадами представники мають бути готові отримати разом з широкими повноваженнями і відповідальність за життєдіяльність і розвиток територій».

Він підкреслив, що саме від сумлінності, ініціативності і активності працівників органів місцевого самоврядування, депутатів місцевих рад залежить рівень стандартів організації управління в містах, селах і селищах, якість виконання зобов'язань, забезпечення самостійності і дотримання принципу самоврядності громад. Спроможні громади — це запорука процвітаючої єдиної України, як зазначив глава держави.

Розмірковуючи про засадничі проблеми місцевого і регіонального розвитку, розуміємо, що

неможливо залишити поза увагою питання реформування житлово-комунального господарства. Зрозуміло: не буде рішучих дій — на нас очікують техногенні катастрофи. Реформування цієї галузі потребує комплексного підходу, відповідної державної політики, прийняття ефективних законів. Необхідно кардинально вдосконалити систему управління галуззю та створити відповідні фінансові механізми.

Конкурентоспроможність національної економіки та її інноваційний розвиток у своїх працях досліджують багато вітчизняних вчених. Серед них можна виокремити праці: Я. Базилюка [1], Л. Федулової [3] та багатьох інших. Зокрема, З. Варналій, А. Мокій, О. Новікова, О. Романюк та С. Романюк вивчали проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку регіонів України [5].

Метою цієї статті є дослідження питань проведення реформи місцевого самоврядування, яка має увійти в органічний симбіоз із процесом вдосконалення системи освіти, охорони здоров'я, ЖКГ як невід'ємна складова модернізації України. Інший перспективний напрям співпраці держави та територій у реалізації інвестиційних проектів вбачається в максимальній реалізації потенціалу інституту державно-приватного партнерства. Потрібна активізація інвестиційної діяльності. Це може бути досягнуто за рахунок зростання інвестицій і ефективного використання інвестиційних ресурсів у пріоритетних секторах матеріального виробництва (рис. 1).

Модернізація системи державного управління є необхідною передумовою для одночасного впровадження цілої низки економічних, соціальних та політичних реформ, котрі можна здійснювати лише в межах довгострокової програми розвитку.

Крім того, потрібна структурна і технологічна трансформація економіки. Така трансформація призводить до кількісної й якісної перебудови системи організації влади.

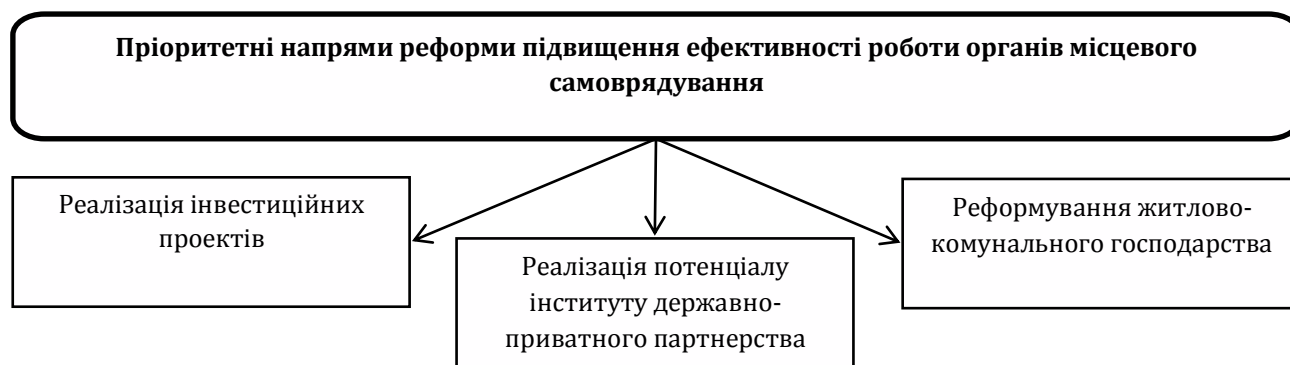

Рис. 1. Пріоритетні напрями реформи підвищення ефективності роботи органів місцевого самоврядування

Висока якість житлово-комунальних послуг неможлива без успішної реформи ЖКГ, але для її проведення необхідні чесні тарифи. Ні для кого не секрет, що тарифи не покривають витрати на виробництво і постачання послуг населенню. І це триває вже довгий час. З кожним роком ситуація тільки загострюється. Зараз вже для всіх очевидно, що якість комунальних послуг погіршується, а комунальні системи незабаром будуть зношені до такої міри, що поточними ремонтами їх буде практично неможливо «залатати». Втрати води в мережах становлять у середньому 30 % (і доходять у деяких містах до 50 %). А середні втрати тепла перевищують 15 %.

А всі ж добре розуміють, що газ, або тепло, чи вода - це товар, який має свою собівартість. Якщо споживач оплачує тільки частину цієї вартості, то хтось повинен доплатити залишок необхідної суми. В іншому випадку - виробник цього товару дуже швидко стане банкрутом. Основні причини кризи в ЖКГ: нестача інвестицій у модернізацію і безгосподарність.

Міжнародний досвід свідчить про те, що для успішного реформування певного сектору від початку необхідно забезпечити його нормальне функціонування. Таким чином, на сьогодні існує об'єктивна і безальтернативна проблема необхідності коригування тарифів на житлово-комунальні послуги.

Зміщення в тарифах ускладнюють проведення справедливої, ефективної тарифної політики в ЖКГ. Конкретний приклад зсуву в тарифах, це коли в містах обласного значення на периферії плата за житло вища, ніж в елітних мікрорайонах центру столиці. Проблема полягає в тому, кого держава повинна дотувати? Мешканців малих населених пунктів, які і так на сьогодні дуже часто сплачують повну або майже повну вартість утримання житла і комунальних послуг? Чи мешканців елітних районів мегаполісів, які часто оплачують багатометрові квартири за ціною «хрущовок» у селищах міського типу?

Ще один приклад: тариф на водопостачання в Київській області вищий, ніж у Києві. Зараз компенсація відбувається за рахунок державного або місцевих бюджетів. Тобто за ті ж народні гроші (сплачені із заробітної плати людей, прибутку підприємств і т. д.).

Ми бачимо наступне вирішення ситуації, яка склалася.

Підхід до тарифної політики потрібно змінити:

- по-перше, посилення контролю обґрунтованості тарифів. Принципово, щоб тарифи на електроенергію, газ і комунальні послуги покривали винятково реальні та обґрунтовані витрати виробників і постачальників;
- по-друге, поетапний перехід на економічно обґрунтовані ціни і тарифи, який ураховує динаміку платоспроможності населення.

Рішення щодо тарифів повинні співвідноситися з прогнозованим зростанням мінімальної заробітної плати і доходів населення, а також з можливістю держави з надання допомоги тим категоріям громадян, які потребують соціального захисту. Алгоритм перегляду тарифу на електроенергію: економічна обґрунтованість, недопущення різкого збільшення тарифу, мінімальне зростання витрат для переважної кількості абонентів і стимулювання економії.

Ще майже 10 років тому в 2006 році уряд пішов на те, щоб встановити диференційовані тарифи на газ для різних категорій населення (залежно від обсягів споживання). Таким чином, люди які споживають незначні обсяги газу (наприклад, опалюють газом будинок на 100 м²) отримали більш дешевий газ, а ті, хто використовує великі обсяги, – дорожчий.

Проте з того часу загадковим чином у рази скоротилася кількість абонентів, які споживають максимальні обсяги газу і відповідно повинні платити максимальний тариф. Навіть застосування енергозберігальних технологій не могло б дати такого ефекту. Споживачі максимальних об'ємів газу нікуди не зникли. І використовують вони, як і раніше, багато газу. Просто знайшлися прогалини в системі контролю та обліку (при потуранні газопостачальників).

Тому потрібно насамперед посилити контроль та облік споживання газу. Удосконалити систему диференційованих тарифів на газ для населення, щоб тарифи були справедливими для всіх груп споживачів. Замкнуте коло проблем у тарифоутворенні слід розірвати: населення повинно отримувати якісні послуги, теплоенергетика - стати ефективною, а НАК «Нафтогаз» – поліпшити фінансово-економічні показники.

Для виробництва тепла та гарячої води для населення в Україні використовується близько 8-9 млрд. кубів газу. Звернімо увагу - імпортованого газу, оскільки власного видобутку газу на ці цілі поки що не вистачає. Держава повинна зробити все можливе для збільшення видобутку власного газу. Тут необхідні значні капіталовкладення, оскільки технологічний процес розвідки, буріння, облаштування свердловин і вихід їх на проектну потужність дуже дорогий і тривалий у часі. Рішення по перегляду тарифів на газ для населення та підприємств «Теплокомуненерго» повинні прийматися з урахуванням зростання доходів українських сімей і можливості держави компенсувати подорожчання таких послуг.

З року в рік однією з найголовніших проблем, з якою стикаються представники бізнесу, залишалася проблема адміністративних і регуляторних бар'єрів. Щоб почати свій бізнес в Україні, необхідно пройти безліч бюрократичних процедур, у тому числі реєстраційних, а також отримати низку дозвільних документів, ліцензій на ведення певних видів господарської діяльності.

При цьому більшість ліцензованих видів господарської діяльності додатково і паралельно ще зарегульовані величезною кількістю стандартів, дозволів, сертифікатів, технічних умов та інших документів. Це не тільки призводило до значних тимчасових і фінансових витрат, але і породжувало корупцію. Тому питання спрощення системи державного регулювання з метою поліпшення ділового середовища життєво важливе для подальшого соціально-економічного розвитку України.

Корінна модернізація економіки України, яку необхідно провести протягом найближчих декількох років, потребує значних фінансових ресурсів. Державних грошей недостатньо, і основне завдання влади - залучити приватний капітал, як внутрішній, так і зарубіжний. Зростання інвестицій - це будівництво сучасної інфраструктури та виробничих фондів, зростання ВВП, створення робочих місць і поліпшення ситуації на ринку праці. Тому серед пріоритетних завдань - забезпечення припливу приватних інвестицій у модернізацію.

Податковий кодекс у такому випадку повинен стимулювати оновлення виробництва. У нього повинні бути закладені стимули для оновлення виробничої бази, впровадження у виробництво інноваційних технологій, підтримка базових галузей економіки. Зокрема, стимулювання впровадження енергозберігаючих та енергоефективних технологій.

Реформа житлово-комунального господарства - важливий крок інноваційного розвитку країни. Основними пріоритетами роботи на шляху реформування галузі мають стати:

- забезпечення рентабельного функціонування підприємств житлово-комунального господарства;
 - створення конкурентного середовища на ринку ЖКГ-послуг, у т.ч. за рахунок підтримки створення об'єднань співвласників багатоквартирних будинків;
 - технічне переобладнання, підвищення ресурсо- та енергоефективності житлово-комунального господарства, залучення фінансових ресурсів, реалізації інвестиційних проектів у сфері житлово-комунального господарства.
-

Необхідна реформа енергетичного сектору. Особливого значення набувають:

- на енергоринку - перехід покупця до моделі прямих договорів і балансуєчого ринку;
- на ринку вугільної продукції - його лібералізація з одночасною приватизацією життєздатних підприємств і закриття безнадійно збиткових шахт;
- в нафтогазовій промисловості - залучення приватних інвестицій і розвиток конкуренції у видобутку нафти і газу.

Крім того, потрібна реформа агропромислового комплексу та земельних відносин як основи продовольчої безпеки країни. Агропромисловий комплекс – одна з провідних галузей економіки, яка за умов проведення зважених реформ може стати нашою конкурентною перевагою на світових ринках. На порядку денному також стоїть питання продовження земельної реформи. Серед першочергових завдань – прийняття законопроектів про ринок земель, про державний земельний кадастр, розмежування земель державної та комунальної власності.

І звичайно ж усього перерахованого неможливо досягти без наявності кадрів відповідного рівня для проведення всеохопної модернізації всіх сегментів нашого суспільства і всіх секторів економіки. Тому реформа системи освіти - основна складова розвитку людського потенціалу, оскільки сучасна економіка все більшою мірою визначається якістю людського потенціалу. В Україні він досить високий. Зокрема, наша країна зберігає конкурентні переваги за рівнем підготовки та кваліфікації робочої сили. Однак держава повинна стимулювати підготовку молодих фахівців з професій, які сьогодні найбільш затребувані економікою.

Основними напрямками реформування системи освіти на наш погляд мають стати:

- підвищення якості та конкурентоспроможності освіти;
- удосконалення системи управління освітою, підвищення рівня самостійності навчальних закладів, оптимізація мережі навчальних закладів;
- забезпечення доступності освіти, посилення державної підтримки розвитку мережі дошкільних і позашкільних закладів, інтеграція в суспільство дітей з особливими потребами і т. д.

Ну і врешті стисло розглянемо, що потрібно зробити для реформи державного управління. Побудова ефективної, зосередженої на потребах людей влади - це одне з найбільш актуальних і складних завдань реформи. Адже ні для кого не секрет, що управлінські помилки і неефективність державного управління – це не локальні проблеми. Вони прямо впливають на якість життя людей.

Реформування державного управління - це не механічне скорочення міністерств і відомств. Потрібно усунути дублювання функцій і повноважень у різних державних установах. Деякі з них взагалі не відповідають вимогам часу. Усунення дублювання дозволить не тільки контролювати якість державних послуг, а й забезпечити виконання кожної функції достатніми фінансовими і кадровими ресурсами. Міністерства повинні стати центрами по питаннях формування та реалізації державної політики. Потрібно поділити регуляторні, контрольні та інші функції.

На сьогодні ми маємо парадоксальну ситуацію, коли в одному відомстві здійснюються функції регулювання економічної діяльності, управління державним майном, надання державних послуг та контроль за цими процесами. Як наслідок, доходить до курйозних ситуацій, коли скарги на дії чиновника розглядаються ним самим або його колегами.

Необхідно не тільки продовжувати процес зменшення кількості дозвільних документів, а й передбачати (там де це можливо) перехід від державного контролю до механізмів саморегулювання. Підвищити якість і доступність послуг, які надаються державою:

- по-перше, громадяни України повинні мати повну інформацію про виконавців державних функцій та послуг.
- по-друге, необхідно встановити зрозумілі і прозорі правила гри.

Робота чиновників повинна бути організована так, щоб унеможливити будь-які форми бюрократичної тяганини і корупції. Потрібно встановити вичерпний перелік підстав для відмови та механізми її оскарження. Необхідною умовою якості державних послуг є комфортні умови для споживачів. Потрібно максимально використовувати механізми «єдиного вікна».

Програми соціально-економічного розвитку країни на середньострокову перспективу повинні враховувати наступні значні блоки:

- енергоефективність, енергозбереження та диверсифікація джерел енергетичних ресурсів: модернізація енергетичної інфраструктури; розробка і виробництво новітніх енергетичних установок, у тому числі тих, що використовують енергію вітру, сонця та інших альтернативних джерел енергії; видобуток нафти, газу і вугілля; модернізація газотранспортної системи.
- агропромисловий комплекс: створення нових, модернізація та технічне переобладнання діючих потужностей виробництва, переробка та зберігання сільськогосподарської продукції; оновлення парку сільськогосподарської техніки за рахунок продукції вітчизняного виробництва; будівництво комплексів для відгодівлі великої рогатої худоби.

-
- розвиток інфраструктури та житлового будівництва: будівництво та реконструкція доріг загальнодержавного значення в межах міжнародних транспортних коридорів; будівництво та реконструкція міжнародних аеропортів і вокзалів, інших об'єктів інфраструктури, визначених державними програмами розвитку; будівництво та реконструкція морських портів; реконструкція систем тепло-, водопостачання та водовідведення житлового будівництва.
 - машинобудування: атомне машинобудування; авіабудування і ракетно-космічна галузь; суднобудування; виробництво сільськогосподарської техніки, обладнання та комплектуючих виробів для виробництва, переробка та зберігання сільськогосподарської продукції; виробництво вантажно-підйомної та дорожньої техніки; виробництво нафтогазопромислового обладнання та бурового інструменту; виробництво гірничошахтного і гірничорудного обладнання.

Активізація інвестицій важлива саме на цих напрямках.

Така програма окреслює основні орієнтири подальшого розвитку нашої економіки. Це активізація інвестиційної діяльності, спрямованої на модернізацію вітчизняного виробництва, підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників, зниження залежності національної економіки від зовнішніх негативних факторів. Це конкретний план, що і як потрібно робити протягом найближчих років для переходу до інтенсивного розвитку економіки. Україна повинна позиціюватися як надійний і передбачуваний партнер, країна, яка відчиняє двері бізнесу для безперешкодної реалізації потенціалу і здорової конкуренції, територія зі сприятливим інвестиційним кліматом. Лише це насамкінець дозволить відродити економіку і підвищити рівень життя людей.

Список літератури

1. Базиліук, Я. Б. Конкурентоспроможність національної економіки України [Текст] / Я. Б. Базиліук. – К. : НІСД, 2002. – 132 с.
2. Інноваційна стратегія українських реформ [Текст] / А. С. Гальчинський, В. М. Геєць, А. К. Кінах, В. П. Семиноженко. – К. : Знання України, 2002. – 326 с.
3. Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава. Програма економічних реформ на 2010-2014 роки. [Текст]. – К., 2010. – 85 с.
4. Інноваційний розвиток економіки: модель, система управління, державна політика [Текст] / За ред. д-ра економ. наук, проф. Л. І. Федулової. – Київ: "Основа", 2005. – 522 с.
5. Кудряченко, А. Шляхи удосконалення надання публічних послуг громадянам в контексті децентралізації владних повноважень [Електронний ресурс] / А. Кудряченко, О. Здіорук, Д. Горелов. – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/Juni/8.htm>.
6. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку [Текст] : монографія / З. С. Варналій, А. І. Мокій, О. Ф. Новікова, О. Ф. Романюк, С. А. Романюк / Національний ін-т стратегічних досліджень. – К. : Знання України, 2005. – 498 с.
7. Стратегічні виклики XXI століття суспільству та економіці України. [Текст]. – Т. 3 : Конкурентоспроможність української економіки / за ред. В. М. Гейця, В. П. Семиноженка, Б. Є. Кваснюка. – К. : Фенікс, 2007. – 556 с.

References

1. Bazyliuk, J. B. (2002). Competitiveness of the national economy of Ukraine. Kyiv: NISS.
2. Hal'chyns'kyi, A., Geyets, V., Kinakh, A. K. & Seminozhenko, V. P. (2002). The innovative strategy of Ukrainian reforms. Kyiv: Knowledge of Ukraine.
3. Prosperous Society, Competitive Economy, Effective State. Economic Reform Program for 2010-2014. (2010). Kyiv.
4. Fedulova, L. I. (2005). Innovative economic development: a model management system, public policy. Kyiv: "Base".
5. Kudryachenko, A., Zdioruk, A. & Gorelov, D. (n. d.). Ways to improve public services to citizens in the context of decentralization of powers. Retrieved from : <http://old.niss.gov.ua/Monitor/Juni/8.htm>.
6. Varnaliy, Z. S., Moki, A. I., Novikov, O. F., Romaniuk, A. F. & Romaniuk, S. A. (2005). Regions of Ukraine: problems and priorities of socio-economic development. Kyiv: Knowledge of Ukraine.
7. Heyts, V. M., Seminozhenko, V. P. & Kvasnyuk, B. E. (2007). Strategic Challenges of the XXI century society and economy in Ukraine. - T. 3: Competitiveness of Ukrainian Economy. Kyiv: Phoenix.

Стаття надійшла до редакції 09.12.2015 р.